

DE HAAGSE TIJDEN

Robert Franken,
een Haagse
avonturier

Pag. 3

Mijn herinneringen
aan het Militair
Hospitaal

Pag. 5

Surrealisme op de
Haagse Sociale
Academie

Pag. 6-7

Lijfstraf of
de cel in

Pag. 11

De Haagse krant van alle tijden

Het bekendste stukje Den Haag

Het Malieveld is met het Binnenhof het bekendste stukje Den Haag. De grasmat biedt met een afmeting van circa 5.3 hectare (250 x 180 meter) ruimschoots plaats voor circussen, kermissen, militaire parades, concerten, festivals, markten, tentoonstellingen en demonstraties. In 1998 gaven de Rolling Stones ter ere van het 750-jarig bestaan van Den Haag een door regen geteisterd optreden op het Malieveld. In 2022 zagen veertigduizend mensen onze Anouk haar ja-woord geven toen ze ten huwelijk werd gevraagd.

De afgelopen jaren was het Malieveld ook een aantal keer het toneel van protesterende boeren en ronkende tractoren. In de Tweede Wereldoorlog stonden zij daar met een andere reden. In 1943 had de Gemeente Den Haag landbouwers gevraagd om het Malieveld om te ploegen, zodat het beplant kon worden met aardappelen ten behoeve van de meest noodlijdende inwoners.

Tussen alle activiteiten en festiviteiten door wordt de groene oase volop gebruikt als recreatieveld, waar het vaak heerlijk vertoeven is. Zo heb ik op het Malieveld regelmatig gevliegerd, een partijtje gevoetbald en luierend van de zon genoten. Maar mijn dierbaarste herinneringen

gaan toch uit naar de optredens van lenige acrobaten, grappige clowns en balancerende olifanten en de doldwaze ritjes in draaimolens en achtbanen. Na afloop aten we heerlijke pannenkoeken in het Paviljoen die al vanaf 1941 aan de centrumkant van het Malieveld staat. De eetgelegenheid, die in de volksmond al snel bekend stond als de Poffertjestent, was afkomstig van de Seinpostduin in Scheveningen dat door de aanleg van de Atlantikwall door de Duitse bezetters was uitgeroepen tot verboden terrein. Na de oorlog bepaalde koningin Wilhelmina dat het Paviljoen mocht blijven staan. Wellicht genoot hare majesteit op loopafstand van haar paleis ook van de overheerlijke

Skyline gezien vanaf Malieveld. Foto: Willem Vermeij, Dienst Stedelijke Ontwikkeling, Haags Gemeentearchief

lekkernijen. Dat deden ook vele reizigers van de Blauwe Tram, die links van het Paviljoen naar Leiden reed totdat de lijn in 1961 werd opgeheven. In 2005 werd achter de Poffertjestent een betonnen skatebaan aangelegd, waar jongeren volop hun behendige en soms ook gevaarlijke kunsten op plankjes met wielen kunnen vertonen.

Het Malieveld wordt omringd door lanen met bomen. Diep onder de zoden bevindt zich een parkeergarage waar veelvuldig gebruik van wordt gemaakt. Het naastgelegen Koekamp herbergt het oudste hertenkamp van Nederland. Lange tijd zag het er naar uit dat het park zou verdwijnen. Eind 2023 besloot het Ministerie van Landbouw dat het bij velen geliefde hertenkamp toch mag blijven bestaan. Ook eeuwenoud is de machtige eik die

daar al ruim driehonderd jaar de Haagse geschiedenis meebeleeft.

Op de plek waar nu de rijbanen richting Scheveningen zijn, stond tot 1947 het Wachtje bij de Bosbrug. Het op een Griekse tempel lijkende gebouwtje werd in 1827 in opdracht van koning Willem II gebouwd, met als doel de noordelijke toegang tot Den Haag te bewaken. Overigens verwijst het woord Malie naar een oud balspel dat vermoedelijk vanuit Italië was overgewaaid en met name in de zeventiende eeuw erg populair was in heel Europa. Spelers probeerden met een slagstok een houten bal in zo min mogelijk slagen aan de andere kant van de baan tussen twee palen te krijgen. Op sommige banen stond halverwege een ring of een poort waar de bal doorheen moest gaan. De speelbaan in

Den Haag bevond zich direct naast het Malieveld, waar nu de Boorlaan ligt.

Het Malieveld, gelegen op duingebied, was vroeger een officieel onderdeel van het Haagse Bos en stond voor aanvang van de Tachtigjarige Oorlog in 1568 vol met bomen. Om Den Haag te beschermen tegen de Spanjaarden werd een deel van het bos gekapt. Het hout werd gebruikt om verdedigingswerken mee te bouwen. Maar het was al te laat. Vanwege het ontbreken van stadswallen en -muren was Den Haag nauwelijks verdedigbaar. De Spanjaarden vielen het toenmalige dorp met gemak binnen, om het na een aantal jaren zwaargehavend en grotendeels ontvolkt achter te laten. Op het Malieveld keerde het bos niet meer terug.

Vervolg op pagina 2

Malieveld, opening van de nationale en internationale landbouwtentoonstelling, bezoek van koningin Wilhelmina en prins Hendrik. Foto uit 1907, Haags Gemeentearchief

Nu een heerlijk cadeau bij een abonnement op De Haagse Tijden!

Neem een abonnement op De Haagse Tijden en haal een heerlijke Haagsche Kakker op bij Bakkerij Hessing.

Samen aan alles gedacht!

UITVAARTVERZORGING
J. Henning

070 345 48 10

Dag en nacht bereikbaar
Bautersemstraat 1, Den Haag
www.henning-uitvaart.nl

BRIEVENBUS

De gratis rubriek 'Brievenbus' is een zeer populaire!
Hulp nodig of wilt u een reactie plaatsen?
Mail naar redactie@dehaagsetijden.nl

Familie Verbaan

Na het samenstellen van genealogische (stamboom)boeken over verschillende Scheveningse families is nu de familie Verbaan aan de beurt. Om het boek zo compleet mogelijk te krijgen, heb ik uw hulp nodig. Ik ben op zoek naar nieuwe en oude foto's uit de familie. Portretfoto's, gezinsfoto's, op het werk, school of op zee. Monsterboekjes, verhalen, enz. Ook aanvullende persoonsgegevens zijn van harte welkom.

Knierij Rog en Pieter Verbaan

Kijk even op mijn website:

genealogiescheveningen.com

Ik hoor graag van u.

Frans van Min

boekverbaan@ziggo.nl

Ontploffing in de Gerard Doustraat

Wat een bijzonders stuk schreef Jan Kaffa in De Haagse Tijden van 27 december, althans voor mij. Het stuk over de ontploffing in de Gerard Doustraat gaat namelijk (ook) over mijn vader. Hij was een van de twee monteurs die bij dit ongeluk om het leven is gekomen. Voor mij en mijn broer is het uiteraard heel herkenbaar. Ook heeft het ons duidelijkheid gegeven over de zeer waarschijnlijke oorzaak van het ongeluk. Mijn oudere nicht maakte ons attent op het artikel en inmiddels hebben mijn broer en ik een exemplaar van de krant in huis. Nogmaals hartelijk dank dat dit artikel geplaatst is. Zelf heb ik wel eens op internet gezocht naar informatie over het ongeluk, maar nooit iets gevonden.

Marja van Oosterzee-Willemstein

Lotgeval van twee Haagse telefoons

Mijn stuk over het lotgeval van twee Haagse telefoons (Haagse tijden van 9/1) heeft heel wat losgemaakt. Op de site van Monumentenzorg Den Haag is aanvullende informatie te vinden: monumentenzorgden-haag.nl Links onder 'zoek een document' vul in 'telefooncel' en u krijgt informatie over beide telefoons. Op een van de pagina's is zelfs een persbericht dat de gemeente Den Haag samen met de PTT in 1995 uitgaat over de plaatsing van de telefoons te vinden. Voor de fijnproevers.

Carel Goseling

carelgoseling@hotmail.com

De Haagse STADSDICHTER

Victor R. Meijer • vr.meijer@hotmail.com

Den Haag ik hou van jou

ramen zijn mistig,
ik denk aan mijn stad
straks komt de zomer
de zon is weg,
het raam staat open
geur van bladeren op straat
ik sta met mijn warme jas aan
klaar om naar mijn werk te gaan

Den Haag maakt altijd
een glimlach op mijn lippen
het is nog donker
sterren stralen gouden stippen
zoals bij dat zomers kampvuur
in het Zuiderpark
waar we zaten en de tijd vergaten
nu is er Lente
het gaafste seizoen van het jaar,
Den Haag maakt zich voor de Zomer klaar

seizoenen gaan samen zoals haar inwoners
in elkaars leven verdwijnen
sterker door overwonnen problemen
dendert Den Haag door
in eindeloze jaren die blijven duren
het voelt zo onwijs goed
blijf jij ons maar sturen
ik vecht voor onze oude tijd
welk ging als een wolk vervlogen
soms laat ik een traan
die heeft Den Haag nog nooit bedrogen

Vervolg voorpagina

Het bekendste stukje Den Haag

Vruchtbare grond spoelde door hevige regenbuien weg. Tijdens de wederopbouw verdwenen nog meer bomen uit het Haagse Bos.

In 1575 was de Hollandse oorlogskas bijna leeg. Omdat men geld nodig had, besloten de Staten van Holland om het hele Haagse Bos te kappen. Tegen het plan kwam fel verzet vanuit het dorpsbestuur. Het Haagse Bos was te belangrijk om op te geven. Het was een exclusief jachtgebied en trok mede daardoor welgestelden en notabelen naar Den Haag. Door een afkoopsom van zesduizend pond te betalen wist het armlastige dorpsbestuur het bos te redden van de ondergang. In 1576 onder tekende Stadhouder Willem van

Oranje de Akte van Redemptie. Daarin werd vastgelegd dat het Haagse Bos of delen daarvan, zoals het Malieveld, niet verkocht of bebouwd mogen worden. Eerder deze eeuw bleek de akte nog altijd rechtsgeldig te zijn. Plannen om een Nationaal Historisch Museum te bouwen en om grond te verkopen gingen daardoor niet door. In 2003 werd het gebied, waarvan het beheer in handen is van Staatsbosbeheer, aangewezen als rijks-beschermde stadsgezichts.

Paviljoen Malieveld, Koekamplaan. Foto uit 1952, JosPé, Haags Gemeentearchief

Dat het Malieveld en het Haagse Bos ook een roemrucht verleden hebben, is misschien niet bij iedereen bekend. Misdaden in welke vorm dan ook vonden op het terrein plaats. Al in de middeleeuwen werden er duels uitgevochten. Vrouwen, gedreven door armoede, boden er hun lichamen aan. Vagebonden vonden er een slaapplek. Nietsvermoedende voorbijgangers werden er beroofd. Een opmerkelijk krantenbericht uit 1926 maakt melding over een vechtpartij op het Malieveld tussen de heren J.E. uit de Twentstraat en J.S. zonder vaste woonplaats, waarin laatstgenoemde bij zijn tegenstander de punt van de neus afbeet. Begin 2023 werd op het Malieveld een skelet van een jonge man

Malieveld, vrouwen op weg naar de vrouwenvredesdemonstratie op het Binnenhof. Foto uit 1986, Jan Stegeman, Haags Gemeentearchief

gevonden dat er vermoedelijk al honderden jaren ligt. Het is voornamelijk een mysterie van wie de eeuwenoude beenderen zijn, wat de doodsoorzaak is geweest en hoe hij daar terecht is geko-

men. Vrijwel zeker is wel dat ons Haagse Malieveld nog niet al zijn geheimen heeft prijsgegeven.

Jan Kaffa

jankaffa@hotmail.com

Uitgeverij De Haagse Tijden
Laan van Meerdervoort 174
2517 BH Den Haag

Ook te volgen via Facebook, Instagram, Twitter en LinkedIn.

Uitgave:

Uw krant is elke twee weken in een oplage van tenminste 65.000 exemplaren gratis af te halen op circa 360 distributiepunten in Den Haag, Zoetermeer, Westland, Delft, Midden-Delfland, Leidschendam-Voorburg, Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp en Wassenaar.

Redactie:

De artikelen, verhalen en foto's in onze krant worden aangeleverd door onze lezers. De ingezonden artikelen zullen ook gebruikt worden op de website en onze sociale media kanalen.

Hergebruik van de artikelen en foto's is aan de uitgever. Voor de vaste columnisten geldt een andere regeling. U kunt uw verhaal insturen naar: redactie@dehaagsetijden.nl

Abonnementen

Voor € 75,00 per jaar kunt u de krant in Nederland thuis ontvangen per post. Buiten Nederland ontvangt u de krant voor € 95,00 per jaar. Een abonnement vraagt u aan via www.dehaagsetijden.nl/ abonnement of via de klantenservice. Alle uitgaves van De Haagse Tijden kunt u terug vinden op de website www.dehaagsetijden.nl/archief

Adverteren

Wilt u ook adverteren in De Haagse Tijden? Vraag naar de mogelijkheden bij Daphne Brückel en bel 070-3607676 of mail naar info@dehaagsetijden.nl

Hoofdredacteur

Sanne Groeneboer
redactie@dehaagsetijden.nl

Vaste auteurs

John Vroom
Milja de Zwart
Marcello & Els
Robert Mindé

Distributie

Hubbel Den Haag

Fotografie

De Haagse Tijden heeft de moeite genomen om de rechtmatige eigenaar van de gepubliceerde foto's te vinden. Als u meent de publicatierechten te hebben, kunt u contact opnemen met de uitgever.

Vormgeving

Brückel Reclame BV

Lezersservice

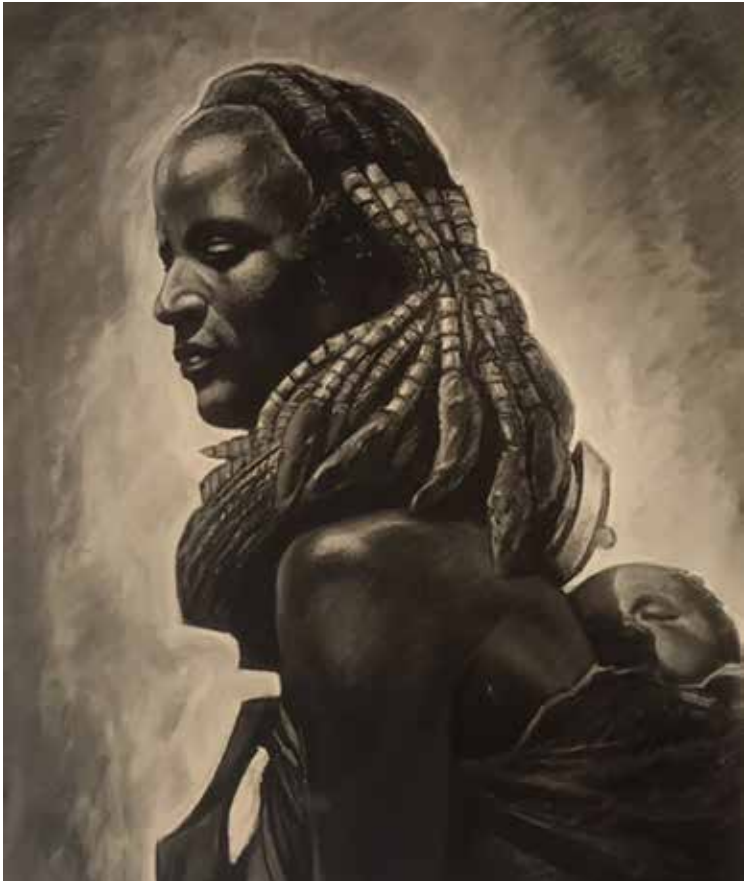
De lezersservice is te bereiken van maandag t/m vrijdag van 10 - 12 uur op: 070 - 345 76 97

Robèrt Franken, een Haagse avonturier

In deze krant zijn al de nodige artikelen van mijn hand verschenen waarin een Haagse kunstenaar of kunstenaars centraal stond. Al die artikelen hebben één ding gemeen, de betreffende kunstenaar of kunstenaars is overleden. Dit leek me verstandig omdat hun werk dan voltooid is en ik er een sluitend verhaal over kon schrijven. Ik ga hier nu een uitzondering op maken. Onlangs schreef ik een verhaal over een kunstenaar die nog wel degelijk in leven is. Wel is het zo dat hij op 21-jarige leeftijd onze stad en ons land verlaten heeft en in Nieuw-Zeeland is gaan wonen.

In 1911 is de in 1878 geboren Joannes Henricus Franken, de grootvader van Robèrt die ook kunstschilder was, in onze stad komen wonen op het adres Bazarlaan 39. Vijftien jaar later is hij verhuisd naar nummer 49 in dezelfde straat. Dit huis is rond 1978 afgebroken. De Bazarlaan dankt haar naam aan een van de eerste warenhuizen van ons land, de Grote Koninklijke Bazar of de Grand Bazar Royal. Jan, zoals hij genoemd werd, schilderde vooral landschappen, stillevens en portretten, waaronder een portret van koningin Wilhelmina. Hij is in 1913 getrouwd met Elisabeth Hermes en ze kregen twee kinderen, Robert Adolf en Fernanda. In de Avondpost van 8 april 1938 las ik over hem: "Wij hopen, dat het dezen sympathieken kunstenaar nog lang gegeven moge worden dit werk in goede gezondheid en frissche scheppende kracht te mogen voortzetten temidden van zijn gezin, dat in alles zoo met hem meeleeft". Jan Franken is in 1959 in Den Haag overleden.

Robert Adolf Franken, de vader van Robèrt, is in 1914 geboren. Het gezin woonde toen in het eerdergenoemde huis in de Bazarlaan. Hij is getrouwd met Geertruida Wilhelmina Marinus en ze kregen drie kinderen, twee jongens en een meisje. Ook hij was kunstschilder en heeft onder andere les gekregen van

Portret door Rob A. Franken

zijn vader. Hij heeft op diverse plaatsen in de wereld gewerkt, zoals in Parijs, Londen en de Congo, om tenslotte in Voorburg te gaan wonen. In 1948 kreeg hij de opdracht van Burgemeester en Wethouders van Den Haag om de bekende toneelspeler Paul Steenbergen te portretteren. Dit portret kreeg een plaatsje in de Koninklijke Schouwburg in onze stad. In een krantenartikel over Rob, zoals de vader van Robèrt genoemd werd, las ik dat hij 'een actief en consciëntieus kunstenaar' was. Rob Franken is in het jaar 2000 overleden.

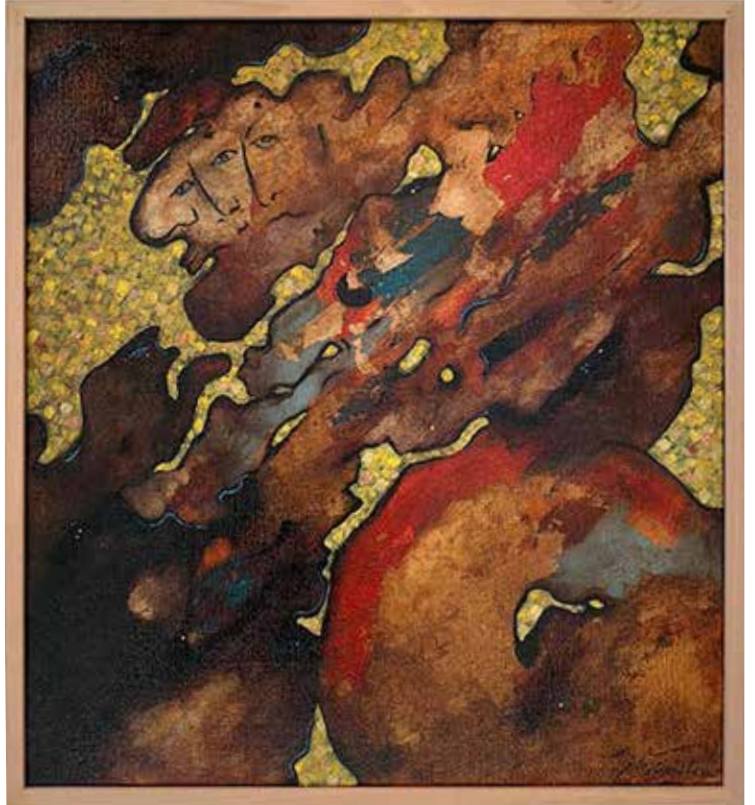
Robèrt Franken is op 6 april 1946 in Den Haag geboren. Hij omschrijft het huis waar hij als kind geleefd heeft als volgt: "Het gaat hier om een van de studio's van Hendrik Willem Mesdag. Dit huis stond in die tijd vlak naast de garage Le Vélo. Het had drie verdiepingen, waarvan de bovenste verdieping een groot atelier was en

Bloemstuk door vader Rob A. Franken

achter het huis was een grote tuin." Robèrt heeft op diverse scholen in Den Haag gezeten, onder meer op de kleuterschool in de Oude Molstraat, de St. Vincentiuschool in de Paramaribostraat en de Haagsche Schoolvereniging op de Nassaulaan. Toen hij veertien jaar oud was, zijn de ouders van Robèrt naar het Oosteinde in Voorburg verhuisd en hier heeft hij op de Vlietschool gezeten. Toen hij zeventien jaar oud was, ging hij naar de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag. Dit werd geen succes. Hij voelde zich hier niet thuis en na twee jaar besloot hij naar de Vrije Academie in onze stad te gaan. Hier was hij wél in z'n element, zoals hij dit zelf omschrijft. Hij kreeg hier les van mensen als George Lampe, Nol Kroes en Rudi Rooijackers.

Dat hij daar wél in zijn element was, verbaast me niets. Ik kwam er zelf ook in die tijd en heb George, Nol en Rudi ook gekend. Op dat moment was de Vrije Academie in de De Gheijnstraat gevestigd en in een artikel dat over deze Academie geschreven is, las ik over die tijd in het hoofdstuk *Hippietijd*:

Schilderij van Robèrt A.J. Franken

"Het was chaos en dat was ook de bedoeling. De directeur George Lampe was van mening dat de studenten van onzekerheid leerden en hij was tegen elitekunst. Hij vond dat je niet in je hokje moest blijven zitten". Het was het hoogtepunt van de hippietijd en er werden vele 'speak-ins' gehouden. Tijdens een daarvan heb ik Gerard van het Reve leren kennen, met als gevolg dat ik een week bij hem in Friesland heb gelogeed.

In 1967 is Robèrt op de boot gestapt en naar Nieuw-Zeeland vertrokken, waar hij in de stad Wellington ging wonen. Hij zei hierover dat het emigreren een andere wereld voor hem opende. Hij heeft in landen als China, Japan, Zwitserland en Australië geëxposeerd. Hij maakt gebruik

van diverse technieken en gebruikt allerlei materialen, zoals textiel, glas, mozaïek, maar hij schildert, etst en tekent ook. Toch kan hij het niet laten om zo af en toe naar zijn geboortestad te gaan. Zo mogelijk gaat hij dan eten bij Garuda op de Kneuterdijk, sigaren kopen bij de Graaff in het Noordeinde en een bezoek brengen aan Pulchri Studio, waar zijn grootvader en vader ook vaak kwamen.

Hij was onlangs weer eens in de buurt met als gevolg dat ik dit artikel over hem kon schrijven. Een boeiende veelzijdige man. "Ik kijk terug op een rijk leven", zo vertelde hij mij en wat wil een mens nog meer?

Carl Doeke Eisma
carleisma@planet.nl

Grootvader Jan Franken schilderde een portret van koningin Wilhelmina

HELP MEE EN STEEK DE HANDEN UIT DE MOUWEN VOOR ONZE ZUID-HOLLANDSE NATUUR

Meer Bomen Nu verzamelt jonge boompjes uit natuurgebieden die opkomen waar ze niet kunnen uitgroeien. Wij geven deze gratis weg aan boeren en burgers, waar ze grote bomen mogen worden.

De natuur geeft ons bomen in overvloed. Door die te verplanten kunnen we Zuid-Holland sneller en leuker vergroenen. Een leuke en gezellige manier om samen in actie te komen voor klimaat, biodiversiteit en onze natuur. Sluit je ook bij ons aan!

Mail zuidholland@meerbomen.nu of meld je hier aan en blijf op de hoogte

MEERBOMENNU
meerbomen.nu/zuid-holland

AUTO HOUTWIJK

sterk in elk merk

**45
KM**

De veiligste brommobiel

Nu standaard ABS op de Sensation Range

Maak een proefrit:
070 - 329 70 51
Showroom & verkoop:
Zichtenburglaan 76-82

BOVAG www.autohoutwijk.nl **AUTO CREW**

Seniorenhelp Nederland
Meer dan alleen verhuizen...

Vrijblijvende offerte?
BEL: 070 - 306 16 96

Senioren-verhuizing
Volledig verzorgd!

Woning-ontruiming
Huur- en koopwoning

Schilder-en kluswerk
Stofferen en behangen

Spoed-oplevering
Binnen 7 dagen leeg

**de beste in
VERHUZEN
EN ONTRUIMEN**
Seniorenhelp Nederland

www.seniorenhelp.com

novodent

Behandeling aan huis

Een team van prothesespecialisten

Wij komen **gratis** bij u thuis voor het maken van nieuwe protheses of het corrigeren en repareren van uw huidige protheses. Met onze kennis en vaardigheden kunnen wij u perfect van dienst zijn!

Enrico, Martijn, Jasper en John Jellema

Tel: **070-3555790**
info@novodent.nl

Valkenboskade 466
2563 JK Den Haag
(Hoek Laan van Meerdervoort recht t.o. halte tram 3 en 12)

- Voor het maken van nieuwe kunstgebitten
- Pasvormcorrecties en reparaties
- Gratis** behandeling aan huis
- 75% vergoeding vanuit uw basisverzekering, 25% eigen bijdrage
- Rechtstreekse vergoeding door uw zorgverzekeraar

www.novodent.nl

HENNINK

installatietechniek b.v.

Totaalinstallateur & Vastgoedonderhoud

VACATURE

(zelfstandig of leerling m/v)

Wil jij aan de slag als **Service & Onderhoudsmonteur** bij Hennink Installatietechniek? Grijp dan nu je kans!

Ben je klaar voor een nieuwe uitdaging en wil je de overstap maken naar de installatietechniek? Met of zonder technische voorkennis. Wij zoeken wij per direct versterking. Bij Hennink ben je welkom!

Werken, leren en ontwikkelen binnen de installatietechniek.

- Familiebedrijf met leuke collega's
- Zelfstandige baan met vrijheid en verantwoordelijkheid
- Goede cursus- en opleidingsmogelijkheden om te blijven ontwikkelen
- Ruimte om door te groeien naar een andere rol of functie
- Je gaat in een goed uitgeruste VW Transporter op pad, met modern en goed gereedschap, de nieuwste meetapparatuur en een tablet
- Je verricht storingsdiensten op aangegeven tijden, inclusief weekend/avonddiensten.

Samen leren we, maken we fouten en helpen we elkaar vooruit. Kortom, we werken samen als een echte familie.

Bel voor een vrijblijvend kennismakingsgesprek:
06-53169900 of **0900-0105** en vraag naar Sascha van den Bosch of stuur je motivatie per e-mail naar: sascha@hennink.info

**KOM JIJ
ONS TEAM
VERSTERKEN?**

Zinkwerf 45 | 2544 EC | Den Haag | www.hennink.info

De mooiste busreizen

Gewoon perfect geregeld.

Reis	Reiscode	vanaf p.p.
Boeiend Berlijn 5-daagse busreis	reiscode: efber01	€ 489
Sauerland, Willingen 6-daagse busreis	reiscode: ebwil01	€ 579
Moezel en Rijn, Löf 6-daagse busreis	reiscode: eblf04	€ 589
Rügen, eiland aan de Oostzeekust, Breege 8-daagse busreis	reiscode: ebbee02	€ 699
Dresden, Leipzig en Weimar 8-daagse busreis	reiscode: ebhoh01	€ 849
Ontdekkingsreis Duitsland 10-daagse busreis	reiscode: eede302	€ 1079

Alle vanafprijzen zijn inclusief reserveringskosten, Calamiteitenfonds en SGR-bijdrage

www.dejongintra.nl/busreizen
Bel 0180 - 457 803
of ga naar uw ANVR-Reisbureau

de Jong Intra vakanties

Mijn herinneringen aan het Militair Hospitaal

Met genoeg las ik enige tijd geleden de belevenissen van een luitenant die werkzaam was in het Militair Hospitaal in de Muzenstraat in 1970. Al lezend kwamen bij mij spontaan herinneringen boven aan het jaar 1956, toen ik vanwege een nierontsteking in dit ziekenhuis werd opgenomen.

Ik werd als rekrut opgeroepen om me, op een dag in begin februari, in een kazerne in Nijmegen te melden. Het was toen een strenge winter en ook het regime in de kazerne was uitermate streng. Het appèl was net alsof er een ramp plaatsvond. In vreselijke paniek zo snel mogelijk naar de appèlplaats, want wie te laat aanwezig was, kon zijn vrije weekend wel vergeten. 's Morgens moest een grote potkachel worden aangestoken en als hij warmte gaf, stonden we er met zijn allen zo dicht mogelijk bij om de intense kou wat te verdrijven. Mogelijk als gevolg daarvan kreeg ik hevige keelpijn. Dat gaat wel over, dacht ik, maar ik had het mis. Ik kon tijdens velddienst vanwege opgezwollen benen niet meer meekomen. De dokter constateerde dat ik een nierontsteking had. Enkele

Een dokter, de hoofdzuster en verplegend personeel van het militair hospitaal in Den Haag. Foto uit 1956

uren later lag ik in het gebouw van de Militair Geneeskundige dienst in Nijmegen.

Het toeval wilde dat juist die dag prins Bernhard de kazerne bezocht. Ik lag nog maar net in bed toen er geroepen werd: "Daar komt-ie!" Het is gebruikelijk dat de zieken bij zo'n bezoek wat aandacht krijgen. Ik keek vanaf de eerste etage naar buiten en zag hoge officieren met in hun midden prins Bernhard. En even later werd de deur van onze kamer opengegooid en iemand riep met luidde stem: "Orde!" en daar stond prins Bernhard. Hij wisselde een paar woorden met mijn kamergenoten en toen vroeg hij mij met dat kenmerkende accent: "Zo, en wat mankeer jij?" Ik vertelde hem wat eraan scheelde, waarop hij zei dat ik dan in het weekend vast niet naar huis zou gaan. Daar had hij helemaal gelijk in, want het genezingsproces duurde uiteindelijk maar liefst tien weken.

Omdat ik in Den Haag woonde, werd besloten mij naar het Militair Hospitaal in de Haagse Muzenstraat te transporteren. Een sympathieke geste.

Ik kwam te liggen op een grote zaal met circa vijftien bedden, die alle bezet waren met zieke soldaten. Van het begin af aan was het daar een vrolijke boel. Je kon er echt lachen. Ik herinner mij dat tijdens het middagslaapje er af en toe een adjudant zachtjes de zaal binnenkwam, die dan spiedend rondkeek. Het leuke was dat er altijd wel iemand was die deed alsof hij sliep en als de adjudant tamelijk ver weg was, ineens keihard "Stip!" riep. De adjudant haastte zich geïrriteerd in de richting van waaruit geroepen werd. Dat gaf een ander dan weer de gelegenheid om ook hard "Stip!" te roepen. U moet weten dat stip een scheldnaam was voor een adjudant. Maar, alhoewel je er veel kon lachen, het was wel degelijk militair. Als je het te bont maakte, werd je gestraft met min of meer eenzame opsluiting. Er werden dan om het bed van de 'delinquent' schermen geplaatst zodat hij in afzondering kwam te liggen. Hoe kinderachtig!

Er was een vrolijke soldaat, een echte gangmaker, die op volkomen onverwachte momenten uitriep: "Wie de gekste geluiden kan maken!" Waarop eenieder zich inspande harde boer- en/of scheetgeluiden te produceren. Nadat het een en ander achter de rug was, werd er iemand tot winnaar uitgeroepen, gevolgd door de prijsuitreiking. De gelukkige winnaar werd dan bekogeld met appels, tomaten en wat maar voorhanden was. Uitzinnige vreugde alom als de ongelukkige winnaar iets smerigs in het gezicht gesmeten kreeg.

Muzenstraat, gezien vanaf de Fluwelen Burgwal, rechts het Militair Hospitaal. Foto uit 1970, Haags Gemeentearchief

Ik had het grote geluk dat mijn verkering op het Binnenhof werkte. Iedere dag kwam zij in de lunchpauze naar me toe. En hoe gaat dat als je jong bent, dan wordt er gezoend en gekust. Maar op dat uur was er een oude en verzuurde hoofdzuster die zich daaraan ergerde en ons in niet mis te verstane bewoordingen uit elkaar haalde. Dat moest maar eens afgelopen zijn, vond ze. Eenmaal per week was het 'Grote Visite', dat wil zeggen dat de hoofddokter in gezelschap van drie of vier lager geplaatste artsen de ziekenzalen bezocht. Ze liepen dan langzaam langs de bedden, waarbij ze af en toe op gedempte toon iets tegen een patiënt zeiden of even

kletteren. Als door een adder gebeten stootte de hoofdzuster eropaf om zacht, maar onheilspellend en bestraffend de dader toe te spreken.

Na tien weken hospitaal werd ik op een zaterdagmorgen genezen verklaard en moest ik bij de kolonel-arts komen om mij af te melden. Op barse toon zei hij mij dat ik me meteen moest melden bij mijn onderdeel in Nijmegen. Ik protesteerde daartegen, want ik wist dat het een kort weekend was en dat wanneer ik zou arriveren, ik vrijwel meteen met mijn peloton richting station zou gaan. Ik wees de kolonel erop dat ik met de trein van Den Haag naar Nijmegen moest reizen

Kazerne in Nijmegen. Foto: Wikimedia commons

met de hoofdzuster smoesden. Vooraf werden we ernstig vermaand door diezelfde hoofdzuster: wij moesten tijdens het bezoek van de hoogmogende heren medici absoluut muisstil zijn. Niets, maar dan ook niets mocht de aandacht van het geleerde gezelschap verstoren. De hoofdzuster plaatste dan - terwijl zij ons dreigend toesprak - de wijsvinger op de lippen, om nogmaals aan te geven dat het haar ernst was. Het werd dan ook door alle patiënten zeer gewaardeerd dat er ondanks alles toch altijd weer iemand was die een ijzeren voorwerp op de harde vloer liet

en dan meteen weer terug. En dat dat onzin was, omdat ik in Den Haag woonde. Maar deze bullebak was niet voor rede vatbaar. Ik moest goed begrijpen dat dit een bevel was en hij zou controleren of ik het bevel had opgevolgd. Zo niet, dan zou er wat zwaaien...

Dat was een onaangenaam afscheid van mijn onvergetelijke verblijf in het Haags Militair Hospitaal. Ik heb nooit meer last van mijn nieren gehad. Gelukkig!

Bram de Groen
bramdegroen@gmail.com

Prins Bernhard en koningin Juliana in 1956, ten tijde dat de prins onze kazerne in Nijmegen bezocht en ik hem ontmoette. Foto: Fotopersbureau 't Sticht, Anefo, Wikimedia commons

Surrealisme op de Haagse Socia

Rond 1970 gebeurde er veel op de Haagse Sociale Academie (HSA) aan de Saffierhorst in Mariahoeve. Bijna alles veranderde. In 1968 werd op de vrijdagochtend nog de week afgesloten met een bezinning. Die was vaak gekoppeld aan een stukje uit de Bijbel en werd in de aula uitgesproken door de directeur, ten overstaan van de gehele academiebevolking. Vier jaar later, in 1972, was er nog steeds een vrijdagochtendbijeenkomst, maar nu met een oproep van het Medisch Comité Nederland Vietnam om de Vietnamezen te steunen in hun oorlog met de Amerikanen. Het kan verkeren!

Roerig

In de jaren tussen 1968 en 1972 was het roerig op de HSA. Acties, democratisering, discussies, vergaderingen, zelfs een bezetting. Aanvankelijk was de academie nog oecumenisch. Met in de statuten opgenomen dat Jezus Christus als inspirator werd erkend. Dat werd geschrapt. De HSA werd een algemene hogere beroepsopleiding voor mensen die maatschappelijk werker of vormingswerker wilden worden. Toen ik in 1972 met een groep afstudeerde, gebeurde dat met twee scripties 'Welzijnswerk in de klassenmaatschappij I en II'. In het theoretische deel I was Jezus duidelijk vervangen door Karl Marx. In het tweede deel werd opgeroepen tot een beroepspraktijk die zich moest richten op het bevrijden van de mensheid van het kapitalisme. We wilden aan de slag in buurt-huizen en vormingscentra met werkende jongeren als jeugdige garde van de arbeidersklasse!

Hang naar het absurde

Veel acties waren gericht op het democratiseren en politiseren van het eigen onderwijs. Maar ook de wereld daarbuiten ontsnapte niet aan onze aandacht. Toen de Russen Tsjechoslowakije binnenvielen, organiseerden we een stille mars uit solidariteit met de Tsjechen. En de Vietnamoorlog had constant onze aandacht. Op cultureel gebied had onze opstandigheid een pendant in een hang naar het absurde. Dat kwam bijvoorbeeld al tot uiting in het lied van de HSA-studentenvereniging.

Dat ging zo:

Een jongeman ging op een morgen naar zijn pa

En zei dat hij studeren ging – een sociale richting

Zo gaan we allen naar de donder toe

Je kunt alleen niet zeggen waar, wanneer en hoe

Maar ach, wat doet het ertoe

Ach, wat zielig...

Het werd uit volle borst gezongen tijdens de kennismakings-

Deelnemers aan een demonstratie voor de Amerikaanse politiek in Vietnam. Foto uit 1967, Stokvis, Haags Gemeentearchief

week in 1968. Daarna heb ik het nooit meer gehoord. Het is natuurlijk ook wel een nogal raar lied. Een jongeman? De

kreetjes van ontzetting slaakten of snel het hoofd afwendden. Dat was op het moment dat in close-up met een scheermes een

“Buñuel zelf omschreef het surrealisme als ‘een aanzet tot revolutie, met als voornaamste wapen het schandaal’”

meeste studenten aan de HSA waren jongedames! En waarom gingen we naar de donder? En wie was er dan zielig? Het lied paste wel bij het alternatieve volkje dat de academie bevolkte. Dat rare geldt ook voor de films van Luis Buñuel die in die tijd furore maakten. De HSA-studentenvereniging vertoonde ze. Ook wel films van Ingmar Bergman enzo, maar die van Buñuel zijn bij mij het best blijven hangen.

Kreetjes van ontzetting

De eerste film van Buñuel die ik me herinner is *Un chien andalou* (Een Andalusische hond). Op de vertoningsavond zat de kelder van de academie propvol. De film uit 1929 was in zwart-wit en zonder geluid wat moeilijk te volgen. Een man en een vrouw in een onsamenhangende droom. Toch werd er ademloos gekeken. Behalve bij één scène waarbij sommige toeschouwers nerveus begonnen te schuifelen,

oog werd doorgesneden. Van de vrouw? Anyway, het was een tamelijk heftige kennismaking met het werk van Buñuel. Hij schreef het scenario samen met Salvador Dalí, die later met zijn surrealistische schilderijen wereldberoemd werd.

Surrealisme

Luis Buñuel was niet zomaar een regisseur. Hij was behoorlijk dwars, tegendraads, zeg maar: rebels. Hij was een surrealist. De 32 films die hij maakte tijdens zijn leven van 1900 tot 1983 getuigen daarvan. Zijn tweede film maakte hij in 1930. Dat was *L'age d'or* (De gouden tijd). Een scherpe kritiek op kerk en kapitaal. Fascisten verstoorden de vertoning en na een week werd de film verboden. In de film zit weer de nodige absurditeit. Zo houdt de dochter van een markies een koe als huisdier, die het liefst bij haar in bed slaapt. Beroering alom! Ook

in zijn latere films zit de nodige gekkigheid. Dat 'moest' van het surrealisme. Deze stroming in de moderne kunst deed altijd het onverwachte, was verrassend en schokkend. Buñuel zelf omschreef het surrealisme als "een aanzet tot revolutie, met als voornaamste wapen het schandaal". Behalve Buñuel en Dalí was ook André Breton een bekende surrealist. Dromen en vrije fantasie speelden een grote rol. Dat ging wel altijd gepaard met felle maatschappijkritiek. Ongelijkheid, uitbuiting, godsdienst, kolonialisme en militarisme werden met afschuw bejegend. Toen bij een kerstbanket ten huize van Charlie Chaplin iemand een nationalistisch lied zong, smeten Buñuel en twee maten diens kerstboom tegen de grond en vertrapten de cadeautjes. Chaplin, zelf een linkse rakker, toonde begrip.

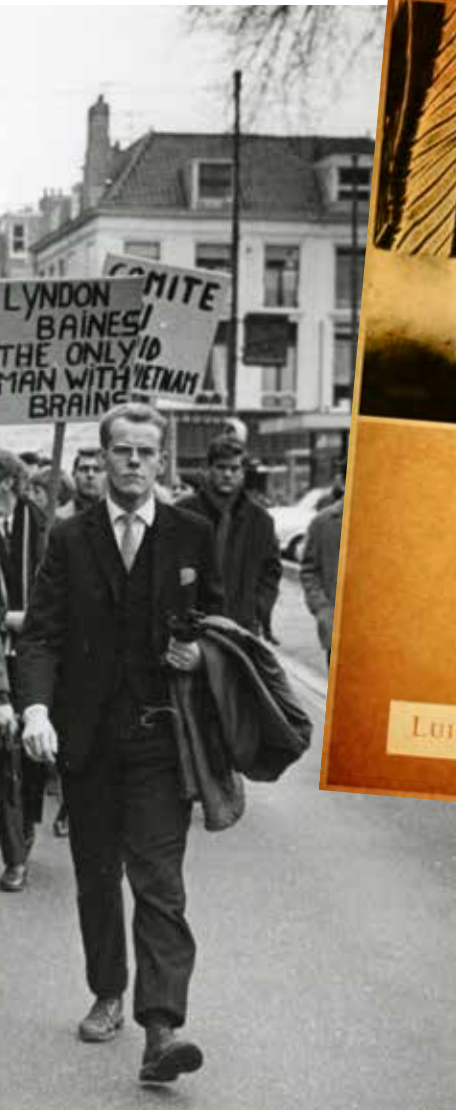
Waardering op het festival in Venetië

De volgende film die de HSA-studentenvereniging vertoonde, ditmaal in de aula (!), was *Simon del desierto* (Simeon de pilaarheilige). Gemaakt in 1965 over een asceet die dertig jaar lang op een pilaar in de woestijn gaat zitten om dichterbij God te zijn. De duivel probeert hem ervan af

Foto van Luis Buñuel in 1929 door Man Ray, Wikimedia commons

le Academie

Un Chien Andalou

Belle de jour zag ik daarna in een echte bioscoop. Een prachtige film met Catharine Deneuve en Michel Piccoli uit 1967 over een rijke, getrouwde vrouw die haar vrije tijd in een bordeel spendeert. Natuurlijk was er ophef, maar desalniettemin werd de film bekroond met een Gouden Leeuw.

te krijgen. Veel gedoe vanuit het Vaticaan, maar ook vijf prijzen op het Filmfestival van Venetië.

Advertentie van Bunuels film 'Belle de Jour' met Catharine Deneuve, 1969. Wikimedia commons

De worstelaars in Cadzand in actie, 1969

Toeschouwers bij de catch-wedstrijd in Cadzand, 1969

Buitenissigheden
Kennelijk inspireerde het surrealisme van Buñuel een aantal academiestudenten tot grootse daden. Drie voorbeelden. Tijdens een presentatie in de hal van de HSA maakten we een tableau vivant van een stukje strand. Met echt zand, echte schelpen, echte dooie vissenkoppen en een echte ‘aangespoelde’ wc-pot. Door twee gaten in de kartonnen zijkant van het levensgrote terrarium

stak een student (ik!), vanachter een gordijntje, twee blote benen het tableau in. Op de achtergrond hijgden Jane Birkin en Serge Gainsbourg hun *Je t’aime, moi non plus* en was het geluid van een startende brommer te horen. Was het thema werkelijk ‘abortus’? De reacties op dit kunstwerk waren nogal verdeeld, variërend van heel enthousiast tot “Walgelijk, dit kan alleen werk zijn van zieke geesten”. Waarvan akte!

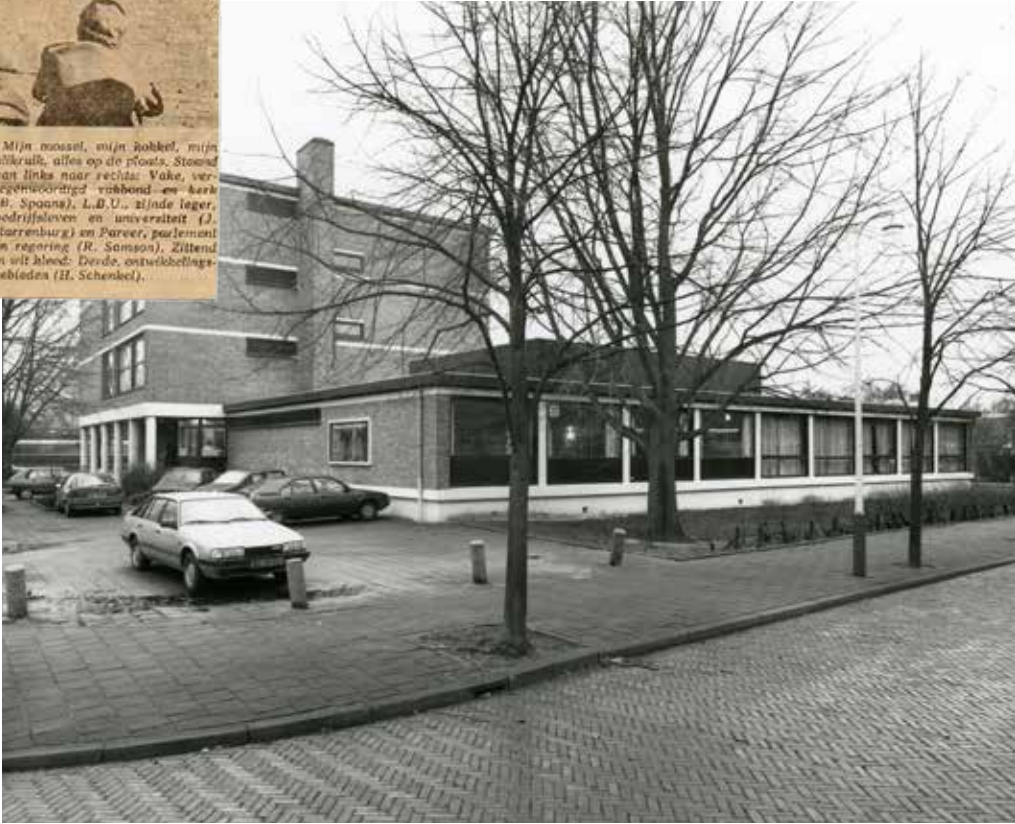
Bij een werkweek in Cadzand in 1969 hingen we in het dorp affiches op voor een catch-as-catch-can-wedstrijd bij het vormingscentrum. En zo geschiedde. Er werd een heuse ring op het naastgelegen grasveld gemaakt. Aan een naar buiten gesleept tafeltje was het mogelijk in te zetten op de ‘spelers’. Halfnaakt gingen twee studenten elkaar te lijf als Little Bull Tjabel en Long Tall Tiger Rob (ik!). De strijd eindigde in een ‘onbeslist’. Dankzij deze doorgestoken kaart, gebruikelijk bij dit soort worstelwedstrijden, ging de gokopbrengst naar de worstelaars en de scheids.

Op de Plaats in Den Haag voerden we in de open lucht het toneelstuk *Mijn mossel, mijn kokkel, mijn alikruik* op, als opening van de Vredesweek. Een aanklacht tegen een nietsontziende uitbuiters. De Haagsche Courant deed verslag. Commentaar van twee langslappende arbeiders van de gemeentereiniging, bijna doelgroep van onze klassenstrijders: “Ga toch werken, joh”. Oeps... Lekker bezig, dat waren we!

Rob Lubbersen
roblubbersen@ziggo.nl

Artikel Haagsche Courant over het toneelstuk *Mijn Mossel, Mijn Kokkel, Mijn Alikruik op de Plaats*

HSA Saffierhorst 105. Foto: Dienst Stadsontwikkeling-Grondzaken, Haags Gemeentearchief.

Kennisgeving terinzagelegging ontwerpbesluit cluster 5 Warmtetransportleiding Vlaardingen – Den Haag

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland maken als coördinerend bevoegd gezag bekend dat voor dit tracé van het project WarmtelinQ twee ontwerpbesluiten ter visie worden gelegd (cluster 5). Het betreft een ontwerp Wnb-vergunning van de Omgevingsdienst Haaglanden voor het aanleggen van een warmtetransportleiding op het tracé Vlaardingen – Den Haag (door de gemeenten Den Haag, Rijswijk, Delft, Midden-Delfland, Schiedam en Vlaardingen) en vijf ontwerpbeslissingen voor de wijziging van de geldingsduur van de reeds verleende watervergunningen van het Hoogheemraadschap Delfland. Het provinciaal inpassingsplan voor dit tracé en de beschikkingen van de overige bevoegde gezagen in de clusters 1 tot en met 4 zijn ook al verleend en onherroepelijk in werking getreden.

Welk ontwerpbesluiten liggen er ter inzage?

Op grond van het overgangsrecht van de Omgevingswet en conform het bepaalde in artikel 3.33, vierde lid, van de Wro juncto paragraaf 3.3 van de Wabo en afdeling 3.4 van de Awb, liggen met ingang van vrijdag 19 januari tot en met donderdag 29 februari 2024 onderstaande ontwerpbesluiten en de daarop betrekking hebbende stukken voor een ieder ter inzage:

Bevoegd gezag:

Omgevingsdienst Haaglanden

Besluiten/dossiernummer:

Ontwerpbeslissing Wet natuurbescherming - Natura 2000-gebieden
Zaaknummer 01055021 - Kenmerk: ODH770175

Bevoegd gezag:

Hoogheemraadschap Delfland

Besluiten/dossiernummer:

Ontwerpbeslissingen wijziging vijf watervergunningen voor grondwateronttrekkingen
Dossiernummers 2020-025652/D-21-016926 (lot A),
2020-025650/D-21-016925 (lot B), 2020-025647/D-21-016892 (lot C),
2020-025649/D-21-016889 (lot D) en 2020-025648/D-21-016816 (lot E)

Hoe en waar kunt u de stukken inzien?

Deze stukken zijn digitaal te raadplegen op de provinciale website www.zuid-holland.nl/terinzagewarmtelinq, maar ze kunnen ook worden ingezien op onderstaande kantoorlocaties:

- Provinciehuis Zuid-Holland Het Loket, Zuid-Hollandplein 1, 2596 AW Den Haag
- Omgevingsdienst Haaglanden, gebouw D, Zuid-Hollandplein 1, 2596 AW Den Haag (gebouw D)
- Hoogheemraadschap van Delfland, Phoenixstraat 32, 2611 AL Delft
- Informatiecentrum Den Haag, Spui 70, 2511 BT Den Haag
- Stadhuis Rijswijk, Bogaardplein 15, 2284 DP Rijswijk
- Gemeentehuis Delft, Stationsplein 1, 2611 BV Delft
- Gemeentehuis Midden-Delfland, Anna van Raesfeltstraat 37, 2636 HX Schipluiden
- Gemeentehuis Schiedam, Stadserf 1, 3112 DZ Schiedam
- Stads Kantoor Vlaardingen, Westnieuwland 6, 3131 VX Vlaardingen

Let op: veel overheidsgebouwen zijn voor het inzien van stukken alleen op afspraak geopend. Neem daarom tijdig contact op met de organisatie als u de ontwerpbeslissing ter plaatse wilt komen inzien.

Hoe kunt u zienswijzen indienen?

Tijdens de periode van terinzagelegging kan iedereen een zienswijze indienen. In een zienswijze laat u weten wat u van de ontwerpbesluiten op de vergunningaanvragen vindt. Bijvoorbeeld of er naar uw mening onjuistheden in staan of dat er zaken en/of belangen over het hoofd worden gezien. Ook kunt u aangeven hoe deze besluiten uw eigen belangen raken en waarom. Natuurlijk kunt u ook andere relevante zaken naar voren brengen.

Vermeld in uw zienswijze alstublieft uw naam, adres en overige contactgegevens en het kenmerk DOS-2019-0003043 cluster 5. Dit helpt ons om uw zienswijze door te zenden naar het juiste bevoegde gezag, zodat uw zienswijze bij de definitieve besluitvorming kan worden betrokken.

U kunt een zienswijze indienen van vrijdag 19 januari tot en met donderdag 29 februari 2024

Dat kan op drie manieren:

- Bij voorkeur digitaal via het zienswijzenformulier op www.zuid-holland.nl/terinzagewarmtelinq.
Let op: zienswijzen kunnen niet per e-mail worden ingediend!
- Per post: door een brief te sturen naar:
Provincie Zuid-Holland, Team WarmtelinQ, postbus 90602, 2509 LP Den Haag.
- Voor het indienen van een mondelinge zienswijze kunt u (tijdig, dat wil zeggen ruim voor het einde van de inzage termijn) een afspraak maken via 06-55 44 94 17

Wat is de verdere procedure?

De ingediende zienswijzen zullen door het bevoegde gezag worden betrokken bij de besluitvorming over de definitieve beschikking en deze zal daarna opnieuw ter inzage worden gelegd. Dit zal worden aangekondigd in onder andere het Provinciaal Blad en in diverse huis-aan-huisbladen en degenen die een zienswijzen hebben ingediend ontvangen persoonlijk bericht.

Wilt u meer informatie?

Voor meer informatie over de besluitvorming over het project kunt u terecht op de website van de provincie Zuid-Holland <https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/energie/warmtelinq-trace-vlaardingen-den-haag/>.

Heeft u naar aanleiding daarvan nog vragen?

Dan kunt u bellen met: 06 - 11 75 85 92.

Informatie over het project zelf kunt u vinden op de website van WarmtelinQ: <https://www.warmtelinq.nl/project>

Vroem, Vroom...

In elke editie van De Haagse Tijden stapt autojournalist John Vroom weer even in een auto die vroeger door Den Haag reed.

Peugeot 406 Coupé

Recentelijk reed ik over de Laan van Meerdervoort, ter hoogte van wat in mijn jeugd Dansschool Van der Meulen was, en ik herinnerde mij de mooie jaren die ik daar heb doorgebracht. Ik dacht ook aan de Peugeot dealer die daar vlak naast zat en toen schoot mij de Peugeot 406 Coupé te binnen uit de begin jaren 2000. Zoals u weet, heb ik het nooit zo gehad op auto's van Franse makelij. Te veel blik en plastic met te zachte stoelen en te comfortabele vering. Maar soms kom ik toch een pareltje tegen, zoals deze Peugeot 406 Coupé.

En dat is natuurlijk niet verwonderlijk, want het design was van de hand van de Italiaanse ontwerper PininFarina. Fraaie elegante lijnen van de wegduikende motorkap, de gebolde zijkanten en de korte, rechte kofferbak. Onder de motorkap had je een keus uit de 2.2 liter HDi dieselmotor Common-rail systeem, turbocompressor, intercooler, 16 kleppentechniek en directe inspuiting onder hoge druk. Of een keus uit drie benzinemotoren. Een spranke-

lende vier cilinder met 138 pk, een krachtige 2.2 liter met 160 pk en een nobele 3.0V6 met 210 pk. Allemaal met een vijfbak of een automatische transmissie. Het interieur was een genot om in te vertoeven. Wat meubilairbekleding betrof, kon je kiezen uit stof, een combi van stof/leer of volledig leer. De voorstoelen waren elektrisch verstelbaar en hadden een herinneringsstand. Achterin twee fraai gevormde stoelen als achterbank, die in twee delen

neerklapbaar waren. Achter het mooi ontworpen, dikleren stuur een strak dashboard met een overkapte snelheidsmeter- en toerentellerunit. Een breed middenconsole met daarin opgenomen de radio/cd frontlader RB3 met afstandsbediening aan het stuur. Navigatie was optioneel. Tussen de voorstoelen geen armsteun maar een handgreep voor de passagier, waarschijnlijk inspelend op strak bochtenwerk. In die tijd sprak Peugeot over 'geconcen-

treerde intelligentie' en daarmee doelden zij op nieuwe toe-passingen in deze 406 Coupé, zoals automatisch ontstekende verlichting, dito alarmknipperlichten bij een noodstop, airbags, noodremassistentie en follow-me-home verlichting, automatische ruitenwissers met regensensoren. Opties waren vernismetaallak en een elektrisch bedienbaar glazen schuif-/kanteldak. Zoals voor-spelbaar, was het rijden met deze 406 Coupé uiterst com-

fortabel. Soepele vering, lichte bediening van de versnelling en de koppeling en een variabele stuurbekrachtiging. Soepel in de stad en stevig op de grote weg. Bij de vier cilinder motoren was de stuurbekrachtiging toerentalafhankelijk en bij de 3.0V6 modellen snelheidsafhankelijk. In 2003 stond de goedkoopste versie van de Peugeot 406 Coupé in de prijslijst voor 33.990 euro. Jammer dat Peugeot in de loop der jaren een heel andere weg is ingeslagen. Geen Coupés en Cabriolets meer. SUV's en elektrisch is hun aanbod momenteel. Ik herken ze op de weg eigenlijk alleen nog aan de karakteristieke retrolook van de achterlichten, gebaseerd op die van de 504 Coupé met de drie schuinliggende streepjes rechts en links, maar voor de rest ben ik de Peugeot-emotie kwijt. Dommage!

John Vroom
johnvroom@planet.nl

Het is maandagavond, zes uur, al donker en rotweer met winterse buien als we van tramhalte Fahrenheitstraat naar Indian Curry House op de Thomsonlaan lopen. Blij dat we er zijn stappen we een warm en groot Indiaas restaurant binnen en worden welkom geheten door gastvrouw en eigenaresse Paramjeet. Op de één of andere manier gaan we nooit Indiaas eten, geen idee waarom eigenlijk want deze keuken hoort wel bij de vijf beste keukens ter wereld...

India is - met 1,4 miljard inwoners - zo'n beetje het grootste land ter wereld en heeft dus een enorme variatie in eten. Al eeuwenlang combineren Indiërs als geen ander ontstekingsremmende en antioxidantrijke kruiden waarvan bewezen is dat ze de immuniteit versterken en de algehele gezondheid positief beïnvloeden en - heel belangrijk - lekker smaken. Gerechten met een hoger doel, zegt Paramjeet.

Marcello en Els (W)eten Wat Lekker Is India, één van de beste keukens ter wereld

Indiase wijn!
Voor we - de Indiase! - wijn proberen nemen we allebei een alcoholvrij drankje. Eén Masala Chai (thee met aromatische kruiden en gember) en één Mango Lassi (een romig drankje met yoghurt, melk, suiker en een snufje kardemom). We worden verwend, want ze willen ons wel alles laten proeven, en krijgen maar liefst zes voorgerechten. We noemen er een paar; Tandoori Prawns (Garnalen gemarineerd in mosterd en yoghurt uit de houtskooloven met verse yoghurt-muntsaus), Chicken Tikka (Kip tikka gemarineerd uit de tandoori met muntsaus), Tandoori Chicken (kip gemarineerd in huisgemaakte kruiden met yoghurt uit de tandoori, met salade

en muntsaus), Lamb Seekh Gilafi (lamsgehakt gemengd kruiden met paprika, uit de tandoori met muntsaus). De frisse en een beetje scherpe muntsaus is geweldig, het vers gebakken brood gevuld met ui is bijzonder lekker en de kip- en lamsgerechten smaken uitstekend. Het stukje gebakken vis was perfect gegaard en goed op smaak! De gerechtjes zijn meer dan voldoende, sommige zijn scherp en andere weer helemaal niet. Je kan trouwens aangeven of van scherp houdt of niet... Ondertussen drinken we een Indiase rode wijn, een soepele Shiraz uit 2022 van Sula Vineyards met een te gek etiket! Licht kruidig, lekker en net even anders dan de Franse versie.

Saag Wala
We hebben Paramjeet gezegd dat we, gezien de leeftijd, bescheiden eters zijn qua hoeveelheid. Gelukkig maar want voor

het hoofdgerecht toveren ze drie gerechten plus een kom lekkere geurige rijst en heerlijke knoflooknaan op tafel. We krijgen Butter Chicken (tandoori-stukjes kip gekookt in cashewnoten en tomatencurry), Chicken Saag Wala (kip in curry met spinazie en mosterd) en Chicken Tikka Masala (gegrilde stukjes kip in tomatencurry op basis van ui en paprika). Alledrie even lekker, het meest bijzondere - want voor ons een nieuwe smaak - vonden wij de kip in spinazie.

Voor het dessert komen voor ons ook al weer onbekende gerechtjes op tafel. Spannend! Mango Kulfi (bevroren langzaam gekookte melk en mangopulp gearomatiseerd, pistache en kardemom) en Rasmali (verse cottage cheese dumplings gestoofd in saffraan en kardemom rabdi). Lekker, vooral de Kulfi.

Complimenten aan de chef en aan Paramjeet en haar partner. Wij zeggen ga eens op avontuur in het Indian Curry House aan

de Thomsonlaan. Een goed restaurant met een ruime keuze uit veganistische, vegetarische en niet-vegetarische gerechten!

Ook een recensie? Mail ons op info@marcellos.nl

Op een rijtje
Indian Curry House
Thomsonlaan 69, Den Haag
070 3634036 / 06 4952 9823
info@indiancurryhouse.nl
www.indiancurryhouse.nl

Starters	vanaf € 5,50
Curries	vanaf € 16,50
Sides	vanaf € 8,50
All you can eat	€ 29,99 (friday, saturday, sunday)
Dessert	€ 7,50
Drinks	gewoon

Eropuit!

Organiseert u een leuke activiteit waar onze lezers blij van worden? Mail uw activiteiten of tips naar info@dehaagsetijden.nl of bel: 070 - 360 76 76

GRATIS TAXATIEDAGEN

Elke woensdag en donderdag van 10.00 tot 16.00 uur

Elke WOENSDAG: munten, postzegels, bankbiljetten en ansichtkaarten
Ergens slingeren nog de postzegelalbums van opa op zolder. Waar zijn de munten van pa eigenlijk gebleven? En zijn die ansichtkaarten bestemd voor het oud papier? Moeten we die oude bankbiljetten inleveren?

Elke DONDERDAG: goud, zilver, sieraden, kunst, antiek, militaria en Pokémonkaarten
In de la ligt nog die gouden ketting van oma. Ergens ligt nog een potje met oude sieraden. Dat oude beeldje of die zilveren miniatuurtjes in de kast, zijn die nog wat waard? Hebben die oude onderscheidingen en militaire spullen nog waarde? Zijn Pokémonkaarten interessant?

U bent niet de enige met vragen over stukken die bij u thuis liggen. Om hier een antwoord op te krijgen organiseert **Heritage Auctions Europe** deze open inloopdagen van 10.00 tot 16.00 uur. Bezoek ons op de Energieweg 7 te IJsselstein, vlakbij Utrecht, voor een gratis en vrijblijvende taxatie met een kopje koffie. Aansluitend krijgt u desgewenst advies met betrekking tot verkoop of verzekering. Voor meer informatie: **030-6063944** en www.ha-europe.com. Bel ons ook even als u meerdere zaken (bv. munten en sieraden) op 1 dag wil combineren. Tot ziens in IJsselstein!

Stadswijngaard ontmoet Bierbrouwerij

Op dinsdagavond 23 januari houdt Haags Verhaal een verhalenavond tussen Bierbrouwerij De Prael en Stadswijngaard Den Haag. Met wijnproeverij en soep! Henk Velders, de man achter bierbrouwerij De Prael, noemt zijn bedrijf vooral een sociale onderneming. Want bij deze bierbrouwerij achter de Energiecentrale werken vooral mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Henk had hiervoor eerder een strandtent. Waarom hij deze overgang maakte en wat de impact is van zijn sociale onderneming, gaat hij ons vertellen. In het Laakkwartier ligt de Stadswijngaard Den Haag. Opgezet in 2014 om te bewijzen dat stadslandbouw nieuwe mogelijkheden schept. De oprichters wilden iets kwetsbaars doen op een locatie waar ook veel kapot wordt gemaakt. De Stadswijngaard wordt beheerd door een coöperatie en de deelnemers, afkomstig uit (regio) Den Haag, volgen er cursussen druiven telen en wijn maken. Albert-Jan Sleijster vertelt over het wel en wee achter deze wijngaard en hoe hij een Haagse wijnmaker werd. En er mag geproefd worden!

Wanneer & waar: di 23 jan, 17.45u, Brouwerij de Prael, Esperantoplein 20
Meer info via haagsverhaal.nl

Branouls Theaterdiner

Bob Schwarze en Roeland Drost brengen als vanouds een verrassingsprogramma met licht verteerbare verhalen. Een verrassingsmenu. Acteur Bob Schwarze is een specialist als het om vertellen gaat. Roeland Drost is als acteur, zanger, pianist, mondharpist, en neusfluitist en veel meer, de duizendpoot die Schwarze handen en voeten geeft. Een avondje met heerlijke verhalen en lekker een vorkje prikken in de zaal. Op het podium: luchtige verhalen, prikkelende poëzie, cabaretse liedjes en smakelijke improvisaties. Je wordt ontvangen met een fijne amuse in onze foyer. In de zaal krijg je drie kleine gerechten, die samen een maaltijd vormen. Met amuse, twee drankjes én een toetje inbegrepen.

Wanneer & waar: vanaf woe 24 jan, Theater Branoul, Maliestraat 12
Meer info via branoul.nl

Voorleespret Centrale Bibliotheek

Iedere woensdagmiddag wordt op de Jeugdafdeling van de Centrale Bibliotheek in Den Haag een mooi prentenboek voorgelezen aan kinderen van 4 tot 8 jaar. Daarna wordt er gekleurd of geknutseld. Voorlezen is belangrijk voor het taalgevoel en de woordenschat van kinderen. Voorlezen vergroot het inlevingsvermogen en daagt kinderen uit ook zelf te gaan lezen. De verhalen prikkelen hun nieuwsgierigheid en fantasie. Iedere woensdagmiddag maken we er samen een gezellig moment van! Na het lezen kunnen de kinderen creatief aan de slag. Er hoeft niet gereserveerd te worden.

Wanneer & waar: iedere woensdagmiddag, 14.30-15.30u, 3e verdieping, Jeugdafdeling Centrale Bibliotheek

The Hague Highlights

Het is weer tijd voor The Hague Highlights, hét lichtevenement van Den Haag! Dit jaar staat museum Escher in Het Paleis, hartje Museumkwartier, in de spotlight. Er is niet één kunstenaar die de gevel van museum Escher in Het Paleis met licht betovert: het zijn er wel honderden. Van woensdag 24 januari tot en met zaterdag 10 februari 2024 wordt het lichtkunstwerk *Kleur de Stad* geprojecteerd. *Attempt the Absurd, Achieve the impossible* is een van de uitspraken van de graficus M.C. Escher én tegelijk een uitnodiging aan getalenteerde makers, videokunstenaars en andere grafici. Vijftien kunstenaars krijgen de kans om ieder een animatie van een minuut te creëren, die op de gevel van Escher in Het Paleis wordt geprojecteerd.

Wanneer & waar: 24 jan t/m 10 feb, Escher in het Paleis
Meer info via thehaguehighlights.nl

De gitaartraditie revisited

Yerai Cortés (Alicante, 1995) is een van de grote talenten uit de nieuwe lichter flamencogitaristen. Zijn stijl put uit de klassieke gitano-traditie die hij van huis uit meekreeg via zijn vader, zijn eerste leermeester. Hij deelde al jong het podium met grote zangers als Rancapino, Guadiana, Pitingo, La Tana en verleidt al vele jaren danslegende Juan Fernández Montoya 'Farruquito' met zijn tintelende spel. Yerai Cortés stapt ook graag uit naar andere muzikale werelden. Zo deelde hij het podium met saxofonist Jorge Pardo en de Kameroense zanger/bassist Richard Bona, die een grote inspiratiebron voor hem was. Met de populaire rapper, songwriter C. Tangana toerde hij langs de grote Spaanse poparena's. Cortés' doorbraak kwam er met Rocío Molina's gitaartrilogie waar hij de vrouwelijke flamencopionier van de 21ste eeuw uitdaagt met zijn duivelse, speelse ritmiek en uitgestelde noten - stiltes boordevol muziek. Met zijn persoonlijke 'soniquete' (swing) maakt hij de gitaartraditie, 'el toque', eigentijds én tijdloos. Yerai Cortés bereidt zijn eerste soloalbum voor, waarvan hij tijdens deze Flamenco Biënnale tournee alvast een voorproef geeft, begeleid door twee vrouwelijke klappers.

Wanneer & waar: do 25 jan, 20.15u, Theater De Regentes, Weimarstraat 63
Meer info via theaterderegentes.nl

Grootbeeldfilm Jane Goodall: Reasons for Hope

Vanaf 8 februari draait op het koepelscherm van Museon-Omniversum de bekroonde grootbeeldfilm *Jane Goodall: Reasons for Hope*. De Britse biologe en natuurbeschermster Dr. Jane Goodall werd wereldberoemd door haar werk en leven met chimpansees. Dat zij zich ook breder inzet voor het behoud van de natuur is

minder bekend. In de film neemt Jane Goodall je mee op reis rond de wereld en vertelt zij drie hoopvolle, inspirerende verhalen, die het verschil maken voor een betere wereld. Het zijn drie door jongeren opgezette initiatieven: de migratie van de trekvogel Kaalkopibis over de Alpen, de herintroductie van de Amerikaanse bizon en het planten van tien miljoen bomen in een Canadese regio die door mijnen is aangetast. Door de hele film heen is er aandacht voor Goodalls vier pijlers van hoop voor de toekomst: het enorme menselijke intellect, de veerkracht van de natuur, de kracht en toewijding van jongeren en de ontembare menselijke geest. Ook is in het museum een fototentoonstelling over haar boeiende, bijna sprookjesachtige leven en haar levenslange inzet voor chimpansees en de natuur. Bij de film en tentoonstelling organiseert Museon-Omniversum diverse activiteiten.

Wanneer & waar: vanaf do 8 feb, Museon-Omniversum, Stadhouderslaan 37
Meer info via www.museon-omniversum.nl

Lijfstraf of de cel in

Een van de bekendste en oudste monumenten van Den Haag is de Gevangenpoort. Een gebouw met een rijke historie dat gelukkig niet meer in gebruik is zoals het ooit werd gebruikt. Nu is de Gevangenpoort een museum en zijn de gruwelijke instrumenten te zien die bij het verhoren indertijd werden gebruikt. Hoe ging men vroeger eigenlijk om met ongewenst gedrag en is dat nu veel beter?

In de middeleeuwen, tot rond 1550, werd ongewenst gedrag direct bestraft, een soort lik-op-stukbeleid. Gevangenen bestonden niet, er waren hooguit een of meer kerkers in het stadhuis om gevangenen te laten wachten op hun berechting. In die tijd waren dorpen en steden vrij klein en overzichtelijk met daardoor een grote sociale controle. Maar net als nu vertoonden ook toen sommige mensen ongewenst gedrag. Wat was dat dan voor gedrag en welke straf hoorde daarbij? Een Wetboek van Strafrecht bestond nog niet, maar er was wel de Bijbel met leefregels, vastgelegd in de Tien Geboden (Exodus 20) zoals niet doodslaan, stelen, vloeken etc. Kortom, genoeg zaken waar op gelet moest worden, zeker in kroegen en herbergen waar nog al eens flink gedronken werd.

Vaak werd het onderling 'geregeld' en werd het oog-om-oog, tand-om-tandprincipe toegepast. Kwam de schout, die toezicht op de openbare orde hield, eraan te pas, dan volgde opsluiting en de volgende dag berechting. Veel voorkomende overtredingen waren stelen en vloeken, waarvoor zweepslagen als passende straf werd gezien. Bij herhaald overtreden werd de straf verhoogd tot brandmerken of vingers afhakken, respectievelijk tong afsnijden en verbanning uit dorp of stad. Bij overspel en contractbreuk werd de schandpaal gebruikt als strafmiddel, niet bepaald een pretje. Het bleef namelijk

Prinsegracht, Tuchthuis. Foto uit 1905, Haags Gemeentearchief

niet alleen bij rot fruit en bedorven vis die naar je werd gegooid. Rijke burgers konden zulke straffen afkopen door het betalen van een boete en een vergoeding voor het slachtoffer. Op moord stond de doodstraf, die alleen door de graaf mocht worden uitgesproken.

Dit snelrecht en lik-op-stukbeleid werkte prima in kleine samenlevingen. Maar toen de steden in de zestiende eeuw gingen groeien, was dat niet meer houdbaar. De sterke groei van de bevolking was een gevolg van de Tachtigjarige Oorlog, de opkomst van de lakenindustrie en de bloei van de handel op Scandinavië en Indië. Religieuze vluchtelingen uit Vlaanderen en Frankrijk brachten kapitaal en kennis mee voor met name de lakenindustrie in Haarlem en Leiden. Jonge mannen uit Duitsland en Zwitserland ontvluchtten daar de armoede en zochten werk in het leger van Willem van Oranje en van Filips II, maar ook

als bemanningslid aan boord van de handelsschepen. De groei van de bevolking hield geen gelijke tred met de bouw van woningen, wat tot zeer onhygiënische situaties leidde en hoge sterftecijfers. De kerk was van oudsher verantwoordelijk voor de armenzorg maar kon deze instroom niet aan. Dit leidde tot veel bedelende weeskinderen, prostitutie en criminaliteit, wat klachten vanuit de gegoede burgerij opleverde. Tegelijkertijd drong bij de stadsbestuurders het besef door dat de barbaarse lijfstraffen niet voor vermindering van de criminaliteit zorgde.

Het was Erasmus die in een van zijn geschriften pleitte voor niet alleen het bestraffen van criminelen maar ook voor het corrigeren van hun gedrag. Eind zestiende eeuw werd aan zijn oproep gehoor gegeven en werden in Amsterdam de eerste tuchthuizen voor mannen en vrouwen geopend. Misdaadigers van kleine vergrijpen zoals fraudeurs, souteneurs en oproerkraaiers werden hier opgesloten en moesten werken voor de kost. De mannen moesten hout raspen en uit het zaagsel verfstof koken, de vrouwen moesten garens spinnen, en dit allemaal voor de lakenindustrie. 's Avonds was er lees- en schrijfles, waarbij de bijbel als leermiddel werd gebruikt. De idee achter dit werken en les krijgen was dat de mensen leerden een arbeidzaam leven te leiden. De komst van de tuchthuizen zorgde voor ver-

Gevangenpoort op het Buitenhof. Foto: Willem Vermeij, Dienst Stedelijke Ontwikkeling, Haags Gemeentearchief

mindering van de criminaliteit op straat, goedkope grondstoffen voor de lakenindustrie en dat zonder extra kosten. Andere steden als Gouda en Dordrecht volgden dit voorbeeld. Den Haag zette aan de Prinsegracht, hoek Lange Lombardstraat een geheel nieuw gebouw neer met werkplaatsen, leeszaal en slaapverblijven. In 1903 moest het plaats maken voor de nieuwbouw van het Kantongerecht.

De komst van tuchthuizen betekende ook een verandering in straffen. Het afhakken van ledematen werd in de loop van de zeventiende eeuw niet meer toegepast en ook vloeken werd minder zwaar aangerekend en bestraft. Vanuit Engeland kwam echter steeds meer bezwaar tegen de gedwongen arbeid in de tuchthuizen. In de beginjaren werd men tot ten hoogste negen maanden opsluiting veroordeeld en later werden straffen tot wel tien jaar opgelegd. Dit kwam door het toelaten van zwaardere gevallen maar zorgde tegelijkertijd voor een meer constante stroom van inkomsten. Het waren de Quakers, liberale protestanten, die zich tegen deze dwangarbeid verzetten. Zij waren het ook die de slavernij aan de kaak stelden. Hun invloed reikte tot ver in Europa en de Verenigde Staten. Daar gingen zij zelfs over tot het bouwen van een nieuw type tuchthuis, namelijk een gebouw met cellen. Niet langer stond vergelding centraal maar correctie. De gevangenen kregen ieder een eigen cel en mochten niet praten of zingen. Ook niet praten met de cipiers. De enige afleiding was een Bijbel waarin zij geacht werden de hele dag te lezen. De idee erachter was dat door de stilte en het Bijbellezende gevangenen tot inkeer zouden komen. Het gevolg was echter dat velen gek werden

en zelfmoord pleegden. Na een paar jaar werd het regime verzacht.

Inmiddels was de idee van een cellengevangenis over Europa verspreid geraakt. Midden negentiende eeuw verschenen in Nederland de eerste cellencomplexen in de vorm van koepelgevangenen, zoals in Haarlem en grote kasteelachtige gebouwen zoals in Scheveningen. In die periode werd ook de doodstraf afgeschaft, evenals het opleggen van lijfstraffen. Het Wetboek van Strafrecht had die eeuw zijn intrede gedaan, waardoor nu ook in het hele land duidelijk werd wat niet getolereerd werd. De strafgevangenis in Scheveningen met zijn imposante torens en grote toegangsdeur ademt de sfeer van een onneembare vesting. Dat was ook de bedoeling, je moest er je straf uitzitten.

Regelmatig komt de vraag terug of ons huidige strafstelsel voldoende afschrikwekkend is. In de zestiende eeuw werd die vraag al gesteld en toen waren de straffen van een geheel andere orde dan nu het geval is. Zweepslagen en lijfstraffen waren onvoldoende om mensen in armoede van het stelen en beroven af te houden. Toch wordt tegenwoordig naast het opleggen van gevangenisstraffen ook aan correctie gedaan. Gevangenen kunnen een vak leren en gaan op vrijwillige basis aan het einde van hun strafperiode in gedragstherapie. In combinatie met schuldsanering en sociale opvang leidt dit tot een opvallende daling van herhaald crimineel gedrag. Het pleidooi van Erasmus om zowel te vergelden als te corrigeren heeft in ieder geval in onze tijd zijn waarde bewezen.

Ton van der Pijl
tonvanderpijl212@gmail.com

Penitentiare Inrichting Haaglanden, Scheveningen. Foto: Harry van Reeken, Haags Gemeentearchief

1 ZWEEDSE PUZZEL

groente	▼	namiddag	▼	pasvorm	▼	betaalwijze	▼	vragend vnw.	▼
houtrot		werk-schuif				vogel-naam		wrang	
▼		▼ 10		bewijs v. onschuld	▼ 9	▼		▼	
Open Uni-versiteit	▼		faam	▼ 4					
keur-troepen			fijn weefsel						
▼			▼		bedorven	▼			insect
					boeren-werktuig				
vermaak	onder-legger	melkklier	▼		▼ 2		tot en met	▼	
		boom-vrucht					ouderloos kind		
▼ 5	▼	▼		vertakte horens	▼		▼ 1		
				deci-meter					
vers	▼			▼		grote zee	roem	▼	
verniss						terdege			
▼			tijdelijk gebruik	▼		▼			
			nader-hand					boerderij	
kleine ruimte	▼ 6		▼	contant (Engels)	▼			▼ 7	roofdier
lijdzaam				telegraaf restant					
▼				▼			voeg-woord	▼	
							drinkbak		
wedren		oefen-meester	▼		▼ 8				
		com-pagnon							
▼		▼		▼ 3	sierplant	▼			
schaak-stuk	▼					hoofd-deksel	▼		

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

2 SUDOKU

1				2				6
	6		7	8			5	1
	5				7	2		
5	1							
2				3		9	8	
			6	1				
						8		
	9		8	6				5
3			2					

						6		4
7							1	
				2		5		
3					1			7
					4	9		
8	2	6		9				
9	7	5	6					
2	6		9				5	
				3		7		

Puzzel & Win!

Mocht u de oplossingen weten van de puzzels op deze pagina, dan maakt u kans op deze leuke wandelgids! U kunt de oplossingen tot donderdag 1 februari mailen naar puzzel@dehaagsetijden.nl

Win een wandelgids 'Wandelen buiten de binnenstad van Den Haag' van Loek en Irene Heskes

De gids is te verkrijgen bij de betere boekhandel en via www.gegarandeerdonregelmatig.nl t.w.v. € 17,95.

Oplossingen vorige editie:

Kruiswoordpuzzel: Paraplubak

Sudoku: 4 - 1

Zweedse puzzel: Regenval

Gerard Goudriaan gaat naar:

Kees van Leeuwen te Leidschendam

Wij feliciteren de winnaar van de vorige editie met een mooie prijs. De stadsgids met Stadswandelingen 'Den Haag acht keer anders' van

U dient deze prijs zelf op te halen bij De Haagse Tijden op de Laan van Meerdervoort 174, Den Haag (tijdens kantooruren).

3 WOORDZOEKER

R	E	D	A	N	W	A	L	S	E	N	L
F	T	R	I	E	E	U	C	A	C	N	R
O	S	E	N	R	I	K	E	M	A	E	E
U	E	E	M	E	R	R	I	E	D	G	O
T	N	K	O	L	V	H	E	N	Z	E	V
M	R	R	T	U	G	R	I	S	A	R	N
E	G	E	E	C	B	L	E	M	N	Z	A
L	E	V	N	I	V	I	U	E	D	O	A
D	W	W	E	T	T	K	O	L	D	E	R
I	E	D	N	S	E	I	C	T	A	N	O
N	I	H	A	E	B	A	D	E	N	A	N
G	T	K	W	G	A	D	S	N	I	D	N

Aanvoer	Etsen	Merrie	Vlinder
Aaron	Foutmelding	Nader	Walsen
Baden	Gesticuleren	Negerzoen	Wanen
Cadzand	Gewei	Rente	Wenen
Dinsdag	Groei	Samensmelten	Zaniken
Eerbiedig	Kastie	Ulaan	Zeeuw
Erven	Kolder	Verkeerd	

Kom jij weleens bij je wijkcentrum?

✓ Dé plek voor advies, ondersteuning, vrijwilligerswerk en activiteiten in de buurt. Je vindt ons door heel Den Haag: wijkz.nl

wijkz

voor elkaar

We doen meer dan je denkt!

ELZENaar

NVM MAKELAARS · HYPOTHEKEN

Snel en resultaat gericht
De beste keuze

070 - 360 48 07 • www.elzenaar.nl

What Elz?

9,3

waardering

funda